

Spillemand fra Sydthy

Af Uggi Larsen, Bedsted

Den 19-03-2001 modtog Anna Larsen, som er Viggo Pedersens datter, brev fra Dansk folke-mindesamling. De ønskede tilladelse til, at benytte optagelser, som de har, hvor Viggo spiller Hamburg på langs. Optagelserne skal bruges til en ny CD med spillemandsmusik fra Danmark.

Efterfølgende er Dansk folkemindsamlings beskrivelse af den thylandske spillemand Viggo Pedersen »Post«, som var min morfar.

Viggo Pedersen »Post«, Bedsted, violin 1891-1988

Viggo Pedersen eller Viggo Post, som han til daglig blev kaldt, var født i 1891 i en mindre ejendom i Spolum i Vestervig. Barndomshjemmet var et lille husmandssted, hvor der trods små kår altid kunne gøres plads til en svingom, og da der i hjemmet ikke var nogen der spillede et instrument, måtte sangstemmen tages i brug. Det var især moderen, der tog sig af børnene og lærte dem at danse.

Viggo »Post« huskede, hvordan det var noget særligt, når familien blev inviteret til »bøjl« (fest) i morbroderens hjem i Vester Ulsted i Vestervig. Der spillede altid spillemændene Søren Kristian Mortensen og Henrik, far og søn. Faderen spillede violin, og sønnen blæste fløjte. Enkelte gange kunne det dog være Niels Kræn fra Refsbøl, som populært blev kaldt Niels Bajads fordi han altid var fuld af sjov og ballade. Niels »Bajas« var fætter til morbroderens og Viggo Pedersens mor.

Da Viggo Pedersen var 11-12 år gammel, fik han mulighed for at skaffe sig en mundharpe. Det var naturligt, at det blev de gamle melodier, han havde hørt fra han var dreng, han lærte at spille på mundharpe. Viggo blev herefter brugt til at spille til mange ungdomsgilder på gårdene.

Efter at det første tjenesteår var sluttet i

1906, fik han mulighed for at købe en violin. Den blev skrevet hjem fra et importørfirma i København og kostede 6,50 kr. Ved et marked i Hurup havde Viggo dristet sig hen til spillemand »Pe Lawsen«, som han vidste gav undervisning, for at spørge, hvad undervisningen i en time kostede. »En krone« lød svaret. Det var der ikke penge til på det tidspunkt. Istedet fik Viggo hjælp fra en nabo, og ved lidt selvstudium øvede Viggo sig på violinen.

Viggo Pedersen blev viet til Marthine fra »Bette Blander«, og de købte selv et husmandssted i Bedsted. I 1913 blev Viggo antaget som reservepost. I 1916 blev han fastansat ved postvæsnet, og på de travleste dage var det en rute på 39 km i al slags vejr. Ruten beholdt Viggo til sin pensionering i 1956.

I 1919 skete noget afgørende: fra at have tjent 720 kr. om året fik han nu 325 kr. om måneden. Den lønfremgang åbnede mulighed for, at Viggo kunne få undervisning i violinspil. En organist Jørgensen fra Thisted annoncerede med undervisning en gang om ugen på Bedsted kro, som Viggo straks meldte sig til. Organist Jørgensen var uddannet i violinspil på blindeskolen af Nicolaj Hansen. Nu kom der for alvor gang i violinspillet. Viggo øvede sig dagligt i skalaer og etuder – hvis der var tid gerne fire timer hver dag.

I 1926 købte Viggo nyt hus i Bedsted stationsby. Dette bevirkede, at han begyndte at tage ud for at spille til bal for at tjene lidt ekstra til det nye hus. Ofte kom han kun lige hjem fra spillejobbet, førend han igen måtte af sted på sin posttur.

I ca. 30 år spillede Viggo Pedersen »Post« til alle slags fester i Sydthy. Det var et slidsomt job, men samtidig fyldt med mange gode oplevelser og kontakter til mange spillemænd. I den første årrække spillede han næsten altid sammen med en anden violinspiller, der holdt

sekund. En af de virkelig dygtige var »Tøger Smed« eller Tøger Kristian Jensen fra Kobberrød. Han var ca. 20 år ældre end Viggo og var en af de rigtige gamle spillemænd. »A ku jo bare begøn, så spelt han, så had han æ sekondstem«. En anden dygtig musiker var Jens Nørgaard fra Hurup, som var søn af den gamle spillemænd Nørgaard fra Skyum. Efterhånden som der kom nye melodier, kom der også nye krav om instrumentering, idet det blev almindeligt med klaver og trommer til at understrege det rytmiske. Første gang Viggo spillede sammen med klaver var i Ydby, hvor han var bedt om at finde en pianist. Det blev Niels Bjerregaard fra Ydby. Den aften blev starten på et langt samarbejde, han var meget dygtig og sikker på klavret, hvor akkorderne altid faldt præcist og rigtigt. Senere kom Viggo »Post« til at samarbejde med en række pianister, bl.a Anna Skomager fra Bedsted, Ida Forslund og et søskendepar fra Thisted, Gudrun der spillede klaver og broderen Hakon, der slog trommer.

Viggo »Post« blev ved med at spille violin hver dag og var særdeles åndsfrisk, til han døde 97 år gammel i januar 1988.

Viggo »Post's« spillemåde er noget for sig selv, især hans ornamentik og hans glissando-effekter. Ornamentikken eller Viggo »Post's« forsiringer er triller, forslag, trioler, hvor vibrator er en del af effekten. Bemærk, at hver gang melodien har en længere tone, glider Viggo »Post« på tonen. Et andet virkemiddel, som gør Viggo »Post's« spillemåde helt specielt, er hans frie forhold til grundslaget, idet tonerne hele tiden bliver sat an før grundslaget og i nogen tilfælde bliver holdt lidt længere end de egentlig skulle, dette er med til at skabe en rytmisk spænding i musikken.

Endvidere kan jeg tilføje følgende til Dansk folkemindesamlings beretning

Viggo Post, eller som han hed, Jens Peter Viggo Pedersen, nu for længst afdød spillemænd fra Bedsted, udkommer takket være Dansk folkemindesamlings optagelse nu for 3. Gang på CD og bånd. I den anledning vil jeg gerne fortælle om andre af Viggos mange gøremål.

Viggo Pedersen døde i 1988 i den høje alder

*Brødrene Viggo (t.v.) og Marius Pedersen.
Dilettant ca. 1909.*

af 97 år, han havde været spillemænd og post i ca. 40 år. De sidste år Viggo levede optog Dansk folkemindesamling ved flere lejligheder Viggo's musikalske kunden, som var særdeles levende. Viggo bevarede sin hukommelse og sin evne til at spille lige til det sidste. Viggo har spillet med en lang række af de gamle spillemænd som var i Thy i 1900 tallet.

I 1984 udkom en bog, som beskriver Viggos righoldige spillemandsliv. Bogen er forfattet af Tinne Gissel som også selv spiller violin. Bogen beskriver i høj grad egnens traditioner inden for spillemandsmusikken.

I 1956 da Viggo var 65 år, gik han på pension fra postvæsnet og da ville han heller ikke spille til »bøjl« mere. Han ville dog gerne spille for de »gamle« på plejehjemmene og hvor der ellers var brug for lidt underholdning. I den sammenhæng har jeg tit haft fornøjelsen af, at spille sammen med Viggo, der som nævnt i indledningen var min morfar.

Dilettant fra 1930'erne.

Fra venstre: Viggo Post, Nina (telefonmontør), barbersvend, Anton Sørensen (Post), Helga Eriksen, Fredrik (murer), skrædder Astrup, ? Fru Dahl (vognmand), Elna (telefonmontør), Vitalis (smedesvend), Marthine (Viggo Post), Cenius Knudsen.

Viggo havde mange andre talenter udover spillemandsmusikken. Han har flere gange været ude til fester i forsamlingshusene og læst historier op på jysk, og han har ligeledes også instrueret dilettant på Bedsted kro. Utallige gange har han repareret væg og standure for folk ude på sin postrute. Han kunne desuden også klynke porcelæn og lodde ting.

Under besættelsen i 1940 skulle alle have legitimations bevis med foto. Viggo havde da fotografi apparatet med i tasken på postruten. Der hjemme havde han mørkekammer, så fremkaldelsen kunne komme med ud næste dag.

Som postbude ofte har, havde Viggo ikke problemer med at hundene ikke kunne lide ham. Postruten forgik på cykel, så hundene kunne godt finde på at følge efter ham et stykke af vejen. En gang var Jacob Jacobsens hund fra Krogsgård løbet med Viggo hjem til Bedsted. Hunden blev sendt hjem om aftenen med rutebilen til Vestervig og sat af ved Krogsgård.

Om vinteren, når der var meget sne og der ikke kunne cykles, tog Viggo skiene på fødderne og posttasken på ryggen. Postruten havde en længde på 39 km., men på ski havde han mulighed, for at køre tværs over markerne og derved korte ruten lidt af, posten måtte ud. Et godt råd, også om personlige ting, kunne beboerne i husstandene på ruten godt få, diskretion var en selvfølge.

Viggo læste meget og havde kendskab til rigtig mange ting, således vidste han også alt, hvad der er værd og vide om den Nordiske og Græske mytologi.

Som klog mand kunne han også hjælpe, han kunne læse over forbrændinger og andre skavanker.

Min mormor, Mathine Petrine Pedersen døde allerede i 1952, derefter mødte han Emma Knudsen, som han levede lykkeligt sammen med indtil hun døde i 1971.

I Januar 1988 var Viggo blevet 97 år. Han boede alene i eget hus og var fuldstændig ånds-

Dilettant fra 1930'erne.

Fra venstre: Villy Sloth, Magnus, Sadelmager, Ellen Sørensen (gift Vêje), en barbersvend, ?, Skrædder Astrup, ?, Bette Thomas (Post), Viggo Post. Anden række: Poul Graversen, Ottomine Graversen, Helga Eriksen, Mads Sloth.

frisk. Kort tid efter hans fødselsdag, skulle Viggo op til Vestervig og besøge mig, han ringede dog afbud.

Han sagde: »Nu må I have farvel, nu gider jeg ikke mere«. Hvorfor dog, spurgte jeg. »Nej nu har alle dem jeg sætter pris på, lige været her til min fødselsdag. Du ved jo godt, at du har lovet at få Niels dyrlæge til at tage sig af katten«.

Først da blev jeg klar over, hvad han mente.

»Nu skal I ikke begynde at sørge over mig, det er der ingen grund til. Jeg skylder hverken mig selv eller andre noget og jeg har haft et godt liv«. Jeg spurgte til om han var dårlig, »nej jeg fejler »sgu« ikke noget sagde han«.

Jeg kontaktede dog min mor og fortalte om telefonsamtalen. Hun fik lægen til at aflægge ham et besøg, men han kunne ikke se, at han fejlede noget.

Der gik 36 timer, så sov han stille ind, mæt af dage.

Oplevelser fra 1926, som Viggo har fortalt

Viggo skulle sammen med en anden spillemand spille til 50 års fødselsdag for Nicolai Hove på Teglgården i Vestervig, alle byens spidser var inviteret. Festen startede ved middagstid og skulle vare hele dagen og formodentlig natten med. Det gik lysteligt for sig, da der pludselig stod en mand ved døren og spurgte efter doktor Toft. Manden havde først været hjemme ved doktoren privat og her fået at vide, at han var til fødselsdag på Teglgården. Den stakels mand havde gået den lange vej fra Handrup med en frygtelig tandpine. Doktor Toft lod sig afbryde af festlighederne og sendte manden hjem til doktorens bopæl efter tasken med »tandværktøjet«. Da han kom tilbage med

Ægteparret Viggo og Marthine Pedersen ca. 1912.

tasken, stoppede musikken og et »dejligt« uventet indslag fandt sted. Manden med tandpinen stod og gabte foran trappen, doktor Toft oppe på trappen og med et snuptag hev han mandens dårlige tand ud. Det foregik selvfølgelig uden bedøvelse og den slags moderne ideer. Tangen blev lagt i tasken igen og manden fik besked på, at aflevere den på doktorens bopæl.

Det var morgen inden festlighederne sluttede og Viggo kunne køre hjem på sin cykel, 35 kr. rigere, en fyrstelig sum dengang. Han kunne så håbe på, at han lige kunne nå 1/2 times søvn inden han igen skulle ud på sin 39 km. postrute på cyklen.

Han tog altid et koldt brusebad, når han stod op om morgenen. Inden han fik et rigtigt badeværelse, havde han et sindrigt system. En spand koldt vand var hængt på en krog i loftet, og med et træk i en snor fik han vandet over sig.

En anden historie

Da Viggo var en stor dreng, var han med til at tærskede med tærskværket hos en bonde på Bjerregård, i Vittrup ved Bedsted. Så vidt jeg husker, kaldte man gårdmanden Per Bjerre

Den gamle spillemand fra Bedsted ca. 1973.

gård, vi er omkring 1900 tallet. Gården Bjerregaard havde Per giftet sig til. Han havde arbejdet som karl på gården, hos en ældre mand, som havde en noget yngre kone. Manden gik da også hen og døde inden sin kone, og så gik det som det ofte gik, konen søgte trøst hos karlen og de blev senere gift.

Det var ved den tid, da der var uro ved den Preussiske grænse og Per Bjerregaard blev indkaldt som soldat. Han tænkte dog, at nu da han var blevet gårdejer og med en »halvgammel« kone, var det nok bedst, at han købte sig fri af tjenesten. Det kunne man gøre dengang, hvis man havde egen gård.

Han fik viden om, at der var en mand i Tygstrup, som var villig til, at lade sig hyre. Per tog op til manden og de blev enige om et beløb på 1000 rigsdaler.

Da han kom hjem til konen igen og fortalte dette, beklagede hun sig over, at de skulle af med alle disse penge. Efter nogle dage blev han godt træt af, at høre på hendes beklagelser, så han afbestilte manden i Tygstrup, og drog selv ud i tjenesten.

Han lå ved Dannevirke helt ovre mod vest. Da de Preussiske troppers angreb blev for voldsomme, fik danskerne ordre til tilbagetrækning og i nattens mulm og mørke søgte de til Dybbølskanser.

Ved tilbagetrækningen med preussiske soldater i hælene, var Per Bjerregaard uheldig at falde i et mosehul, som han ikke kunne komme op af ved egen hjælp. Der kom flere danske soldater forbi uden at hjælpe, men endelig kom der en, som tilbyder sin hjælp, trods det at tyskerne var lige i hælene på dem. Det viser sig, at den soldat som hjalp Per var fra Sønderhå, en naboby til Bedsted. Sammen kom de i god behold til Dybbølskanser.

De to Thyboer holdt sammen resten af krigen. De blev også begge taget til fange af preus-

serne og sendt til Magdeburg som krigsfanger. Der gik en tid i Magdeburg inden de blev frigivet og kunne tage til Danmark. Da de to krigsveteraner skulle tage afsked med hinanden ved Bedsted, siger Per Bjerregaard til sin redningsmand: Hvis du nogensinde kommer i vanskeligheder, og du tror det er noget, jeg kan hjælpe dig med, kan du altid regne med mig.

Der går mange år, Per Bjerregaard bliver en meget holden mand. En dag kom manden fra nabogården hen til Per Bjerregaard og siger til ham: Jeg har så mange sølvdalere derhjemme i kisten, at jeg kan brolægge hele min gårdsplads med dem. Per Bjerregaard siger så tilbage: Jamen, jeg kan sætte dem på højkant og gøre det samme, det kan du pine død mig ikke.

Mange år efter, møder soldaterkammeraten fra Sønderhå op hos Per Bjerregaard.

Du sagde engang til mig, at du ville hjælpe mig, hvis jeg kom i knibe, nu har jeg brug for din hjælp.

Købmand Fuglsang fra Søvang vil sælge min gård på auktion, jeg er kommet i gæld til ham og nu vil han ikke vente længere med betalingen.

Det var søndag og Per Bjerregaard havde nu sat sine penge i sparekassen. Han havde derfor ikke så mange kontanter liggende, som der var brug for. Han vidste dog, at skrædderen i Bedsted lige havde solgt sit hus, så de fik spændt for hestevognen og kom ned til skrædderen. Jo, det var rigtig nok, han lå godt nok inde med en hel del penge, så Per Bjerregaard lånte dem af ham. Per og soldaterkammeraten kørte derefter ud til købmand Fuglsang på Søvang og betalte pengene.

Per Bjerregaard manede købmand Fuglsang til mere besindighed overfor gode danske mænd.

Til soldaterkammeraten sagde han, den ene tjeneste er vel den anden værd.